

BACHČISARĀISKĀ FONĀNA

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ

Premiéry 6. a 12. listopadu 1955 v Divadle Zdeňka Nejedlého

BORIS VLADIMIROVIČ ASAFJEV

BACHČISARAJSKÁ FONTÁNA

Balet o 4 jednáních, jehož libreto napsal podle A. S. Puškina
N. D. Volkov.

Choreografie a režie: Em. Gabzdyl. Dirigent: Jan Tomšíček.
Návrh scén: prof. Jan Obšil. Návrhy kostymů: Josef Adamíček.

Hrabě Potocký	Otto Šimánek *
Marie, jeho dcera	Dagmar Svobodová Julie Jastřembská
Václav, její snoubenec	Karel Jurčík Bohuslav Pašek
Jeho přátelé	Ladislav Mašek Milan Šimša
Mariiny přítelkyně	L. Vaňková, I. Kurov- ská, A. Jemelková, A. Krawiarzová, L. Mos- kalová, A. Chmelová
Hosté na slavnosti	celý baletní soubor
Přátelé starého hraběte	členové operního sboru
Girej, krymský chán	Emerich Gabzdyl Albert Janíček
Nurali, jeho vojevůdce	Albert Janíček Jaroslav Celecký
Zarema, chánova první žena	Jarmila Hylasová Hilda Kramolišová
Arabská zajatkyňe	Vlasta Pavelcová
Eunuchové	Josef Sokol Antonín Michalík
Služebná v harému	Milča Pírková
Stráže	pánský operní sbor
Bojovníci chána	pánský baletní sbor
Sluhové u Potockých	pánský operní sbor
Zvědové Gireje	pánský operní sbor
Otrokyně	žákyně školy

Asistent choreografie: Julie Jastřembská.

Korepetují: Jan Gabzdyl a Vít. Hlávka.

Inspiciet: Karel Štverák.

* Člen činohry SDO.

Instrumentální sóla: Karel Kantor (housle) } sólisté orchestru
Dr. Ivan Měrka (violoncello) } opery SDO.
Věnceslava Jandová (harfa)

Recitace Puškinových veršů: Jiří Holý, laureát státní ceny,
Josef Langmiller.

Dekorace, kostymy, vlásenky, světla a stavby na jevišti —
kolektivny SDO.

Hlavní přestávka po 2. dějství.

Jednotlivé tance :

I. jednání:

Valčík: D. Svobodová—K. Jurčík, J. Jastřembská—B. Pašek.

Polonéza: Z. Brázdová, Otto Šimánek, B. Vorlová, M. Lojín a baletní soubor.

Tance skupin:

I. Z. Nováková, H. Ledečová, J. Čížová, M. Drotnerová,
A. Michalík, M. Bílek.

II. L. Vaňková, A. Jemelková, A. Krawiarzová,
L. Moskalová,
J. Kurovská, A. Chmelová.

Tanec přátel: L. Mašek, M. Šimša—L. Moskalová, A. Krawiarzová.

Variace Marie: D. Svobodová—J. Jastřembská.

Variace Václava: K. Jurčík—B. Pašek.

Nocturno: D. Svobodová—K. Jurčík.

J. Jastřembská—B. Pašek.

Mazurku a krakoviak tančí všichni sólisté a baletní sbor.

II. jednání:

Tance žen Girejových:

I. A. Chmelová, L. Baroňová, O. Mitková, E. Richtrová, V. Tkadlecová.

II. M. Mašková, L. Vaňková, J. Kurovská, L. Rašková, D. Krásová.

III. L. Moskalová, A. Krawiarzová, L. Schindlerová, Z. Nováková,
H. Ledečová.

Tanec Zaremy: J. Hylasová—H. Kramolišová.

Tanec arabské zajatkyň: Vlasta Pavelcová.

Pas de deux: J. Hylasová—E. Gabzdyl.

H. Kramolišová—A. Janíček.

III. jednání:

Pas de deux: D. Svobodová—E. Gabzdyl
J. Jastřembská—A. Janíček.

Pas de deux: J. Hylasová—D. Svobodová.
H. Kramolišová—J. Jastřembská.

IV. jednání:

Tance zajatkyň:

O. Mitková, L. Baroňová, H. Ledečová, Z. Nováková, L. Schindlerová,
L. Moskalová, D. Krásová, M. Mašková a páni baletu.

Bojový tanec Tatarů: A. Janíček—J. Celecký a pánský balet.

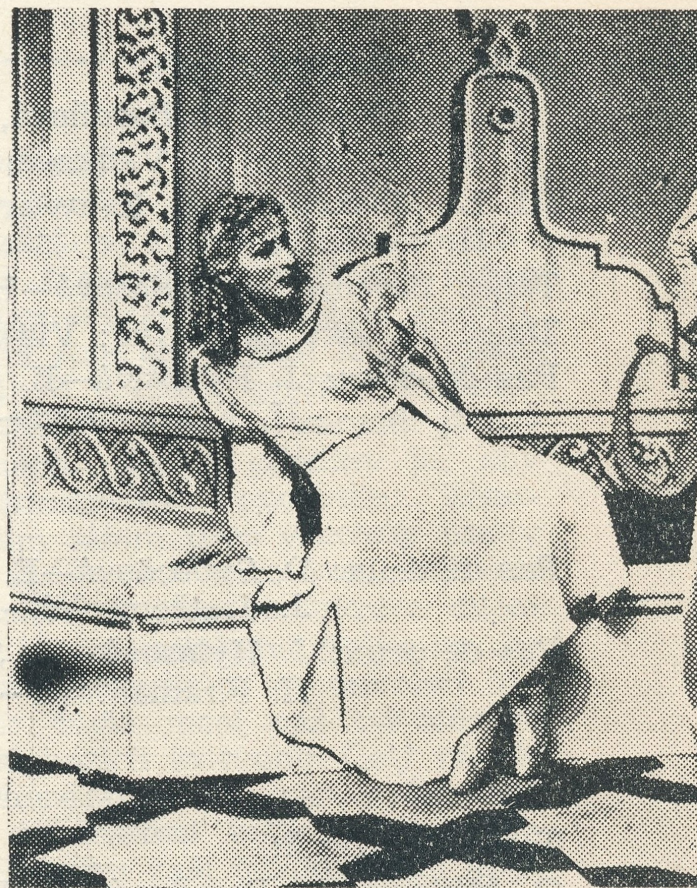
Zarema — J. Hylasová

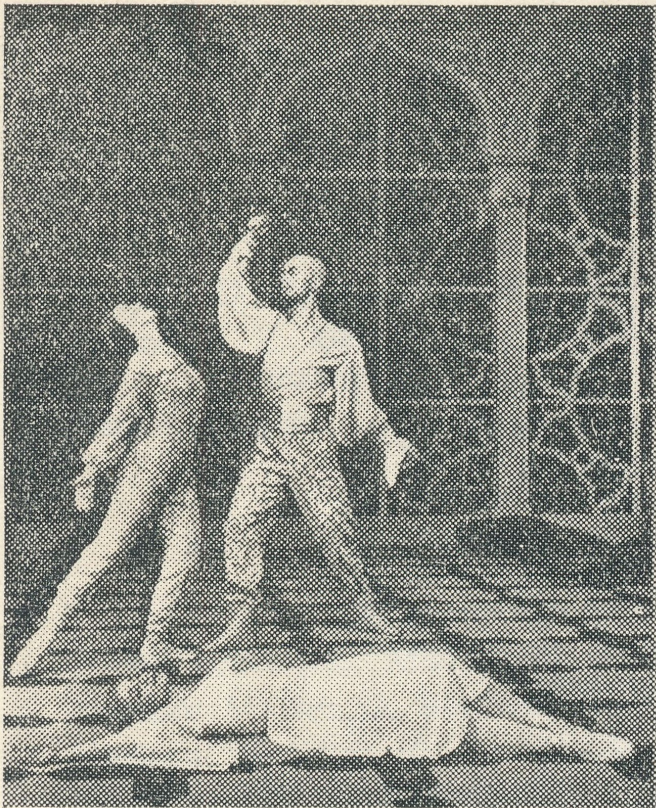
Girej a Zarema
E. Gabzdyl, J. Hylasová

Marie a Václav
J. Jastřembská a B. Pašek

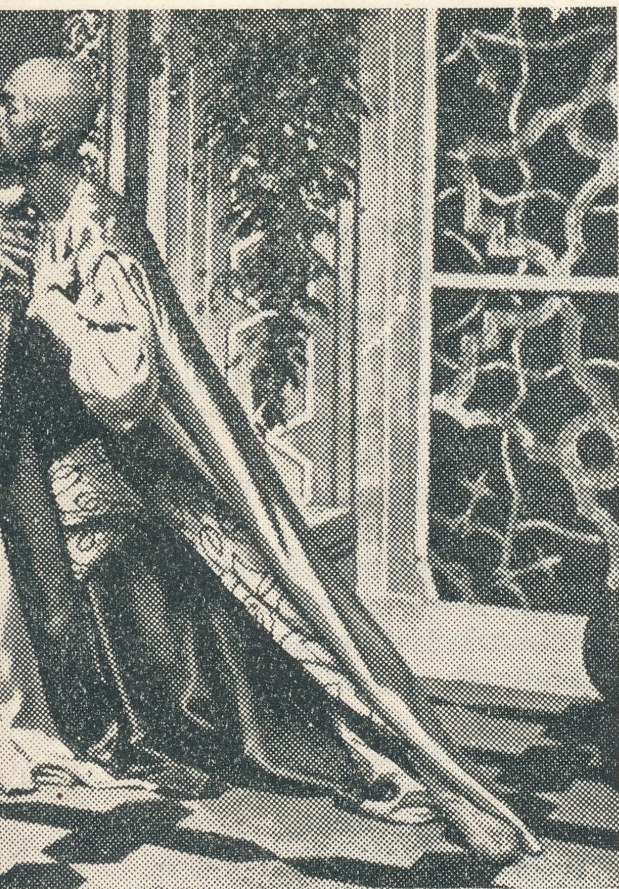
Marie a
D. Svobodová

Zarema, Marie, Girej — H. Kramolišová, J. Jastřembská, A. Janíček

Nurali — J. Celecký

Girej
A. Janíček

Marie a Václav
D. Svobodová a K. Jurčík

Úryvek z Puškinovy básně o „Bachčisarajské fontáně“

Chán zpustošivší ohněm války
lem Kavkazu i žírné dálky
a visky, ruskou okolinu,
v Tauridu navrátil se zpět
a mramorový vodomět
dal zřídít v paměť Mariinu.
Tam v koutku paláce jej zříš,
a nad ním kříž jest, v jehož stínu
tkví půlměsíc, znak Moslemínů.
Toť drzá vpravdě skupenina
a nevědomosti to vina.
Hle, cizí črty nápisu
tam dosud zřejmy v obrysu,
ni dravý čas jich nevyhlodá,
a na mramor tam zurčí voda,
jež jako chladné slzy kane
a nikdy lkáti neustane.
Tak oplakává matka syna,
jenž v bitvě našel smrt a čest.
Však děvic tamních omladina
si chová starobylou zvěst,
a památku tu mramorovou
tam studnou slz až podnes zovou.

Slovičko šéfa baletu

Když sovětský libretista N. D. Volkov sáhl po slavné Puškinově básni, aby ji zpracoval pro balet, byl to jistě šťastný počín. Dosud žádný ze sovětských baletů nebyl uveden na tolika scénách a v tolika zemích, jako právě »Bachčisarajská fontána«. Boris Asafjev napsal k ní hudbu v roce 1934 a balet měl premiéru v Moskvě v choreografii A. Zacharova, prvního sovětského choreografa; rozhodný úspěch zaručil jí budoucnost a zdomácnělost na všech scénách. Naším přáním je, aby i u nás zakotvila natrvalo, jako součást kmenového repertoáru. Věnovali jsme jí veškerou péči, počínaje baletním sálem, přes všechny úseky vytvářející naše představení. K výtvarné spolupráci jsem volil citlivého výtvarníka prof. Jana Obšila, kostymní návrhy jsou tentokrát dílem brněnského výtvarníka Josefa Adamíčka. U dirigentského pultu se objevuje mladý dirigent Jan Tomšíček. Po předcházejících premiérách baletů »Labutí jezero« a »Spící krasavice« bude moci náš návštěvník zhlédnout představení zcela odlišné od předchozích inscenací. Celý námět klade totiž zcela jiné požadavky na choreografické zpracování. Na tanečníka jsou kladeny vedle technické dokonalosti také velké požadavky herecké a bylo proto zapotřebí zvýšeného úsilí účinkujících, abychom odvedli dílo přesvědčivě a srozumitelně. Věřím, že uspokojíme našeho náročného diváka inscenací »Bachčisarajské fontány« Emericha Gabzdyla a že získáme další ctitele našeho krásného umění.

Jan Tomšiček

Dirigentem ostravské inscenace Asafjevovy »Bachčisaražské fontány« je člen mladá dirigenčské generace, ostravský rodák **Jan Tomšiček**. Svou uměleckou dráhu začal po studiích filosofie a hudby na Karlově universitě v Praze, u prof. K. B. Jiráka a prof. V. Talicha, jako hostující dirigent Čs. rozhlasu a skladatel v Čs. stát. filmu. V operě SDO působí od r. 1949. K provedení baletu nám napsal:

Boris Vladimirovič Asafjev (1884—1949) je jméno, zapsané hluboce a plodně do života sovětské hudební vědy, historie, organizace hudebního života i živé hudby. Historicky vzdělán na petrohradské universitě, stal se novým vykladačem vývoje ruské hudby od doby před-revoluční až po palčivé problémy Sovětů ve spise »Ruská hudba«, již rozmnožil řadou samostatných biografií Čajkovského, Glinky, Musorgského, Rimského-Korsakova, Glazunova, Rachmaninova, Ljadova a jiných. Jako zde, tak i jinde v literatuře (pod jménem Igor Gljebov je jeho cesta znamenána vykřičníky. Roku 1917 v něm našel první revoluční časopis »Melos« (povšechně informovaného vedoucího redaktora, stejně jako později sborník »De musica«; jako organizátor a učitel se uplatnil při znovuvybudování sovětského hudebně-odborného školství, ať už se jednalo o konservatoře či vědecké ústavy. Rovněž vývoj divadla nese stopy jeho jména. Pod vlivem školení u Ljadova, vzoru Rimského Korsakova a svého zaměstnání jako pianisty carských divadel vytvořil — mimo četné skladby z jiných oborů — 27 baletů a 10 oper, z nichž mnohé se staly součástí kmenového repertoáru sovětských scén. Opery »Zoluška«, »Sněžnaja koroleva« i balety »Kavkazský zajatec« a »Plameny Paříže«, věnované paměti Velké francouzské revoluce a nazvané autorem hudebně-historickým románem, znamenají mnohé ze substancí sovětské divadelní tvorby. Nejinak balet »Bachčisaražská fontána«, vzrostlý episodními a ilustrativními částmi i hlavními díly epické šíře z klasických tradic ruské tvorby dramatické i hudební. Životní dílo Asafjevovo je korunováno i občansky: autor byl předsedou Svazu sovětských skladatelů, laureátem Stalinovy ceny a konečně Národním umělcem SSSR.

Děj a obsah baletu

Prolog: V bachčisarajském paláci u fontány, kterou dal chán Girej postavit na paměť své velké lásky Marie, stojí chán zadumán.

I. jedn. V zámku polského šlechtice hraběte Potockého je ples pořádán u příležitosti nastávající svatby jeho dcery Marie s mladým šlechticem Václavem. Rušné veselí je přerušeno příchodem sluhy, který oznamuje hraběti, že zámek byl přepaden tatarskými vojsky; vzplanuvší požár způsobí zmatek mezi hosty. Nastává boj — Tataři přesilou zmocní se zámku, hrabě je zabit v boji a přicházející Marie s Václavem je zadržena vojevůdcem Nuralim. Přichází Girej, se kterým se Václav utká v nerovném boji a je zabit. Marie, která svou krásou oslnila chána, je odváděna do zajetí.

II. jedn. V harému chána Gireje bezstarostně tančí ženy, očekávající návrat chána; zdobí se šperky a laškují s eunuchy. První žena Girejova, krásná Zarema, s radostí se chystá k jeho přivítání; a již je zde velký chán, usedá však bez zájmu o své okolí a Zaremu, protože očekává příchod Marie. Po prvé ho ovládl cit lásky. Nevšímá si zoufalé Zaremy a je v myšlenkách u krásné Marie.

III. jedn. Ve zvláště zřízené komnatě paláce žije Marie vzpomínající na svého mrtvého snoubence a vzdálený domov. Přichází Girej a vyznává ji svou lásku. Nezájem Marie o jeho vyznání ho přesvědčí o marném snažení a Girej odchází zklamán. Temné noci využívá Zarema k tomu, aby se vloudila ke spící Marii; chce od ní ujištění, že Gireje nemiluje a je šťastná tímto prohlášením Marie. Roztančí se radostí, ale při odchodu nalezne čepičku, kterou zde Girej zapomněl. V návalu žárlivosti vrhá se na Marii a dýkou ji usmrtí.

IV. jedn. Girejův vojevůdce Nurali se vrací z vítězného tažení. Chán je přítomen předávání kořisti, přijímá ji však bez zájmu. Jeho myšlenky dlí u mrtvé Marie; ani smrt Zaremy jej nevzruší a odchází.

Epilog: Dlí nyní nejvíce u fontány a sem také směřují jeho kroky. V citovém rozechvění sklání se před fontánou,

na jejíž mramor zurčí voda,
jež jako chladné slzy kane
a nikdy lkáti neustane.

B. Asafjev: Bachčisarajská fontána. Program vydalo Státní divadlo, Ostrava. Redakce: Josef Štěpánek, obálka prof. J. Obšil, fotografie Fr.

Krasl. Vytiskly Ostravské tiskárny, n. p., prov. 02, Ostrava I.

T 37434

Cena 0.90 Kčs